

Sygn. akt II CSK 46/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie ze skargi H. L.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem

Sądu Okręgowego w P. z dnia 12 lutego 2013 r., sygn. akt II Ca (...)

wydanym w sprawie z powództwa H. L.

przeciwko M. G. i P. G.

o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 26 października 2017 r.,

skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w P.

z dnia 20 maja 2016 r., sygn. akt II Ca (...),

1) oddala skargę kasacyjną

**2) nie obciąża powoda kosztami postępowania kasacyjnego
na rzecz pozwanych.**

UZASADNIENIE

W dniu 24 listopada 2015 r., H. L. złożył skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w P. z dnia 12 lutego 2013 r. (II Ca (...)), oddalającym jego apelację od wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 6 kwietnia 2012 r. (I C (...)), oddalającego powództwo H. L. skierowane przeciwko pozwanym M. G. i P. G. o uzgodnienie treści księgi wieczystej nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w S. z rzeczywistym stanem prawnym poprzez wykreślenie w dziale I tej księgi działki nr 93/1, wpis zmniejszonego obszaru o powierzchni 1.23.00 ha w miejsce dotychczasowego wpisu 2.02.60 ha z jednoczesnym wykreśleniem ostrzeżeń o niezgodności stanu prawnego tej działki z rzeczywistym stanem prawnym w dziale III księgi nr (...) oraz dawnej księgi wieczystej C. Tom II karta 42, w których to obu księgach w dziale I figuruje, według twierdzeń powoda, działka 93/1.

Skarżący oparł skargę na podstawie wskazanej w art. 403 § 2 k.p.c., to jest na twierdzeniu, że załączone do skargi dokumenty w postaci pisma Sądu Rejonowego w S. z dnia 20 sierpnia 2015 r. oraz zaświadczenia tego Sądu z dnia 31 sierpnia 2015 r., że księga wieczysta C. tom II karta 42 została zamknięta z urzędu w dniu 17 czerwca 2015 r., stanowią nowe fakty i dowody, z których skarżący nie mógł skorzystać w poprzednim postępowaniu, a które mogłyby mieć wpływ na wynik tamtej sprawy. Wskazał, że wynika z nich, że dawna księga wieczysta C. Tom II karta 42 została zamknięta dopiero w dniu 17 czerwca 2015 r., co oznacza, że wyrok Sądu Okręgowego z dnia 12 lutego 2013 r. (II Ca (...)) był oparty na wadliwie ustalonym stanie faktycznym.

Sąd Okręgowy w P. przyjął, że skarga jest oparta na ustawowej podstawie wznowienia (art. 403 § 2 k.p.c.), stąd nie podlega odrzuceniu *a limine*. Ustalił, że w pozwie wniesionym w sprawie objętej skargą, H. L. twierdził, iż działka nr 93/1 o powierzchni 0,79.60 ha jest wpisana do dwóch ksiąg wieczystych: dawnej księgi wieczystej C. Tom II karta 42 jako odpowiadająca parcelom o numerach 319/152, 320/153, 321/154, stanowiącym własność jego poprzednika prawnego P. L. oraz w księdze wieczystej nr (...) jako stanowiąca własność pozwanych małżonków G. Pozwani nie nabyli, zdaniem powoda, skutecznie tej działki, albowiem w takiej

sytuacji nie chroni ich rękojmią wiary publicznej ksiąg wieczystych. Pozwani wnieśli o oddalenie tego żądania, podnosząc, że wpisy w dawnej księdze wieczystej C. Tom II karta 42 powinny być wykreślone, zaś dawna księga wieczysta powinna podlegać zamknięciu z urzędu. Nieujawnienie nowego stanu prawnego działek i nie zamknięcie tej księgi jest skutkiem zaniedbań organów Państwa. Pozwani wskazali ponadto, że działkę nr 93/1 kupili umową zawartą w formie aktu notarialnego w dniu 11 kwietnia 1990 r. od jej poprzedniego właściciela S. H., ujawnionego w księdze wieczystej nr (...), w której działka ta była wpisana. Po jej zakupie działka ta została przeniesiona do księgi wieczystej Kw nr (...), w której pozwani figurują jako jej właściciele.

Rozpoznając powództwo H. L. oparte na art. 10 ust. 1 u.k.w.h., Sąd pierwszej instancji ustalił, że przed drugą wojną światową właścicielem nieruchomości o powierzchni 1,0304 ha, obejmującej parcele nr 319/152, 320/153 i 321/154, zapisanej w księdze wieczystej C. Tom II karta 42, prowadzonej przez Sąd Powiatowy w M., był P. L. W czasie wojny P. L. zgłosił przynależność do narodowości niemieckiej, wobec czego na podstawie art. 2 ust. 1 lit. b dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (tekst jedn.: Dz. U. z 1945 r. Nr 3, poz. 13 ze zm.) opisana nieruchomość z dniem ogłoszenia tej regulacji przeszła z - mocy prawa - bez żadnego wynagrodzenia w całości na własność Skarbu Państwa z przeznaczeniem na cele reformy rolnej. W dniu 25 marca 1946 r. oddano ją w zarząd S. Ż. Parcele o numerach 319/152, 320/153 i 321/154 weszły w skład gospodarstwa rolnego o powierzchni 13,16 ha, położonego w C., które na podstawie aktu nadania ziemi z 1954 r. przeszło na własność S. Ż. i zostało ujawnione w księdze wieczystej Kw nr (...). Księga wieczysta C. Tom II karta 42 nie została jednak zamknięta. W dniu 30 kwietnia 1958 r. S. Ż. sprzedał małżonkom S. K. i M. K. nieruchomość zapisaną w Kw nr (...); nabywcy zostali wpisani w dziale II tej księgi wieczystej jako współwłaściciele pozostający w ustawowej wspólności majątkowej. W międzyczasie z parcel o numerach 319/152, 320/153 i 321/154 utworzono działkę nr 93 o powierzchni 1,03 ha. Decyzją Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w M. z dnia 16 lipca 1968 r. gospodarstwo zapisane w księdze wieczystej Kw nr (...) jako własność małżonków K. zostało przejęte na własność

Skarbu Państwa na podstawie ustawy z dnia 24 stycznia 1968 r. o rentach i innych świadczeniach dla rolników przekazujących nieruchomości rolne na własność Państwa (Dz. U. Nr 3, poz. 15 ze zm.); prawo własności Skarbu Państwa zostało ujawnione w dziale II księgi wieczystej Kw nr (...) w dniu 17 stycznia 1970 r., po czym księga ta została zamknięta, a działki nią objęte przeniesiono do księgi wieczystej zbiorczej Kw nr (...) prowadzonej przez Sąd Grodzki w M. dla nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa. W 1975 r. nastąpił podział działki nr 93 na działkę nr 93/1 o powierzchni 0,7960 ha i działkę nr 93/2 o powierzchni 0,2340 ha. Na podstawie umowy z dnia 19 listopada 1975 r. działkę nr 93/1 o powierzchni 0,7960 ha nabył od Skarbu Państwa S. H., odłączono ją wtedy z księgi wieczystej nr (...) i wpisano do księgi wieczystej nr (...) (aktualnie Kw nr (...)). Umową w formie aktu notarialnego w dniu 11 kwietnia 1990 r. pozwani kupili działkę nr 93/1 od S. H., po czym działka ta została przeniesiona do księgi wieczystej Kw nr (...), w której pozwani figurują jako jej właściciele. P. L. został zrehabilitowany w 1947 r. i ubiegał się o zwrot nieruchomości, ale bezskutecznie.

W oparciu o te ustalenia Sąd Rejonowy podniósł, że przez pewien czas działki odpowiadające działce nr 93 (podzielonej następnie na działki nr 93/1 i 93/2) były ujawnione w dwóch księgach wieczystych, ale ten stan trwał tylko do dnia 31 grudnia 1988 r, albowiem od dnia 1 stycznia 1989 r. dawna księga wieczysta C. Tom II karta 42 utraciła swoją moc prawną i podlegała zamknięciu z urzędu na podstawie § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 lipca 1986 r. w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych założonych przed dniem 1 stycznia 1947 r. oraz utraty mocy prawnej niektórych takich ksiąg (Dz. U. z 1986 r., Nr 28, poz. 141). Zgodnie z § 6 ww. rozporządzenia dawna księga po utracie jej mocy prawnej i jej zamknięciu zachowała jedynie znaczenie dokumentów, o czym zresztą uczyniono adnotacje w znajdujących się w aktach sprawy odpisach księgi wieczystej C. Tom II karta 42 pochodzących z lat 2000, 2002, 2006 i 2007. W tej sytuacji Sąd uznał, że pozwani umową z dnia 11 kwietnia 1990 r. nabyli skutecznie prawo własności działki nr 93/1, działając w zaufaniu do treści księgi wieczystej Kw nr (...), w której ujawniony był jako właściciel jej zbywca S. H. i z tą motywacją wyrokiem z dnia 6 kwietnia 2012 r. (I C (...)), oddalił powództwo H. L. o uzgodnienie.

Wyrokiem z dnia 12 lutego 2013 r. (II Ca (...)) Sąd Okręgowy w P. oddalił apelację powoda od tego orzeczenia, dzieląc ustalenia faktyczne i oceny prawne Sądu Rejonowego. Podkreślił zwłaszcza, że utrata mocy prawnej dawnej księgi wieczystej C. Tom II karta 42 nastąpiła z dniem 1 stycznia 1989 r. *ex lege* i dla tego skutku nie było konieczne wydanie przez Sąd wieczystoksięgowy jakiegokolwiek orzeczenia orzekającego o jej zamknięciu. Jest to bowiem czynność o charakterze technicznym, nie wymagająca przeprowadzenia odrębnego postępowania i wydania postanowienia, zaś na zamknięcie księgi wieczystej stronie nie służy środek odwoławczy (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2000 r., III CZP 32/00, OSNC 2001, nr 5, poz. 65). W tej sytuacji Sąd drugiej instancji podniósł, że skoro nie istnieją dwie księgi wieczyste, w których ujawniona byłaby ta sama nieruchomość w postaci działki nr 93/1, to nie było podstaw do uwzględnienia powództwa.

Postanowieniem z dnia 20 marca 2014 r. (II CSK 492/13) Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej H. L. do rozpoznania wskazując w uzasadnieniu, że skarga kasacyjna nie jest oczywiście uzasadniona, ponieważ nie występuje zarzucana przez skarżącego niezgodność stanu prawnego działki nr 93/1 ujawnionej w księdze wieczystej Kw nr (...) z jej rzeczywistym stanem prawnym, skoro pozwani nabyli ją od zbywcy ujawnionego jako jej właściciel w księdze wieczystej, działając w zaufaniu do tego stanu prawnego.

Po rozpoznaniu skargi H. L. o wznowienie zreferowanego wyżej postępowania, Sąd Okręgowy w P., wyrokiem z dnia 20 maja 2016 r. oddalił ją, podnosząc, że załączone do niej dokumenty nie mogły wywrzeć wpływu na wynik poprzedniej sprawy, oparty na przyjętym przez Sądy obu instancji poglądzie prawnym, że utrata mocy prawnej dawnej księgi wieczystej C. Tom II karta 42 nastąpiła z dniem 1 stycznia 1989 r. z mocy samego prawa, to jest na podstawie § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 lipca 1986 r. w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych założonych przed dniem 1 stycznia 1947 r. oraz utraty mocy prawnej niektórych takich ksiąg (Dz. U. z 1986 r. Nr 28, poz. 141) i dla tego skutku nie było konieczne wydanie przez Sąd wieczystoksięgowy jakiegokolwiek orzeczenia orzekającego o jej zamknięciu. Okoliczność, że księga

została faktycznie zamknięta w dniu 17 czerwca 2015 r. nie miała więc znaczenia dla rozstrzygnięcia tamtej sprawy.

W skardze kasacyjnej skarżący, zarzucając naruszenie art. 403 § 2 k.p.c. oraz § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 lipca 1986 r. w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych założonych przed dniem 1 stycznia 1947 r. oraz utraty mocy prawnej niektórych takich ksiąg, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W nauce prawa wskazuje się, że po przeprowadzeniu sprawdzenia dopuszczalności skargi o wznowienie ma miejsce ocena dopuszczalności wznowienia (*iudicium rescindens*), a następnie faza ponownego rozpoznania sprawy (*iudicium rescissorium*). W ramach pierwszego z wymienionych obszarów, badaniu Sądu podlega kwestia, czy powołana w skardze podstawa wznowienia rzeczywiście istnieje i czy w związku z tym jest zasadny postulat wznowienia postępowania, na kolejnym etapie dochodzi zaś do ponownego rozpoznania sprawy.

Sąd Okręgowy po zbadaniu przedstawionej przez skarżącego podstawy opartej na art. 403 § 2 k.p.c., doszedł do przekonania, że podstawa ta w rzeczywistości nie zachodzi i z tej przyczyny oddalił skargę na etapie *iudicium rescindens*, co skarżący kwestionuje zarzutami naruszenia art. 403 § 2 k.p.c. przez błędną wykładnię i przyjęcie, że załączony do skargi środek dowodowy nie uzasadnia wznowienia oraz § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 lipca 1986 r. przez przyjęcie, że nie ma znaczenia różnica czasowa między utratą mocy prawnej dawnej księgi wieczystej C. Tom II karta 42 ex lege z dniem 1 stycznia 1989 r. oraz dniem zamknięcia tej księgi (17 czerwca 2015 r.).

Stosownie do art. 403 § 2 k.p.c., można żądać wznowienia postępowania w razie późniejszego wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Powszechnie aprobowana w orzecznictwie i piśmiennictwie wykładnia tej normy wskazuje, że chodzi tu o takie istniejące podczas poprzedniego postępowania i nie ujawnione wówczas fakty,

wykazane następnie załączonymi do skargi o wznowienie dowodami, których znajomość przez Sąd orzekający mogłaby doprowadzić do innego rozstrzygnięcia, w szczególności dlatego, że poczynione w poprzedniej sprawie ustalenia okazałyby się wadliwe lub niepełne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 1973 r., II CR 104/73, OSNCP 1974, nr 2, poz. 29).

Skarżący nie wykazał jednak, że przy uwzględnieniu materiału dowodowego, ustaleń faktycznych oraz ocen prawnych Sądu Okręgowego sformułowanych w poprzedniej sprawie i decydujących o jej rezultacie, Sąd Okręgowy orzekłby odmiennie, gdyby dysponował wiedzą o ujętych w skardze faktach i dowodach (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2009 r., II CSK 501/08, nie publ.). W szczególności nie wykazał, aby okoliczność, że w dacie rozpoznania przez Sąd Okręgowy apelacji H. L. od wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 6 kwietnia 2012 r. (I C (...)), dawna księga wieczysta C. Tom II karta 42 nie była zamknięta (ściślej Sąd wieczystoksięgowy w S. nie dokonał do tej pory technicznej czynności jej zamknięcia, uczynił to dopiero w dniu 17 czerwca 2015 r.) miała taki wpływ na wynik sprawy, że skutkowałaby uwzględnieniem powództwa zgodnie z żądaniem powoda. Wprost przeciwnie, należy zwrócić uwagę, że koncepcja rozstrzygnięcia została w poprzedniej sprawie oparta na poglądzie prawnym zgodnie z którym, utrata mocy prawnej dawnej księgi wieczystej C. Tom II karta 42 nastąpiła z dniem 1 stycznia 1989 r. z mocy prawa i dla tego skutku nie było konieczne wydanie przez Sąd wieczystoksięgowy jakiegokolwiek orzeczenia orzekającego o jej zamknięciu. Sąd wskazał bowiem, że jest to czynność o charakterze technicznym, nie wymagająca przeprowadzenia odrębnego postępowania i wydania postanowienia, zaś na zamknięcie księgi wieczystej nie służy stronie środek odwoławczy (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2000 r., III CZP 32/00, OSNC 2001, nr 5, poz. 65). Sąd oddalił powództwo H. L. oparte na art. 10 ust. 1 u.k.w.h. przyjmując, że nie występuje zarzucana przez skarżącego niezgodność stanu prawnego działki nr 93/1 ujawnionej w księdze wieczystej Kw nr (...) jako przedmiot prawa własności małżonków G. z rzeczywistym stanem prawnym tej nieruchomości, albowiem w dacie jej nabycia prowadzona była dla niej tylko jedna księga wieczysta, zaś pozwanych chroniła rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych. W tym stanie rzeczy wyrok Sądu

Okręgowego oddalający skargę o wznowienie postępowania jest zgodny z prawem, stąd orzeczono jak w sentencji (art.398¹⁴ i art. 102 k.p.c.).

aj

r.g.